

Liite 1

OHJEET TYÖAIKAPANKKIJÄRJESTELMÄSTÄ

Työaikapankkijärjestelmä on kokeilu, joka alkaa 1.8.2016. Työaikapankin kokemuk-
sista tehdään yhteenveto, jonka perusteella sopijaosapuolet sopivat jatkosta erik-
seen. Mikäli jatkosta ei sovita, kokeilu päättyy 31.7.2019.

Työaikapankki ja yksilöllisten työaikajärjestelyjen mahdollistaminen

Palvelualojen työnantajat PALTA ry, Suomen Tanssioppilaitosten Liitto
STOPP ry sekä Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry sopivat työaika-
pankista sekä ohjeista yksilöllisten työaikajärjestelyjen toteuttamiseksi.

Ohjeiden perusteina ovat työmarkkinakeskusjärjestöjen välillä vuonna
2004 aikaansaatu sopimus työaikapankkeja koskevista periaatteista,
työmarkkinajärjestöjen vuonna 2008 sopimat palkkahallinnolliset suosi-
tukset sekä lain säännökset.

Työaikapankki

Työaikapankilla tarkoitetaan oppilaitos- tai työpaikkakohtaisesti kirjalli-
sesti sovittua työntekijöiden työaikajärjestelyä, jolla voidaan säästää
työaikaa ja nostaa palkallista vapaa-aikaa tai rahakorvausta.

Työaikapankin tarkoituksena on kerryttää lukuvuoden aikana työaikaa
tasattavaksi esim. opetuksettomille viikoille tai muutoin sovittuna aikana.

**Työaikapankkijärjestelmä ei muuta työehtosopimuksen mukaisia
työaika- ja tasoittumisjärjestelmiä.** Työaikapankkijärjestelmä on tar-
koitettu käytettäväksi näiden lisäksi ja rinnalla pyrittäessä sovittamaan
yhteen työ- ja vapaa-aikaa.

Säännöllisen työajan järjestäminen on erotettava työaikapankkijärjeste-
lystä.

Työaikapankin ohjeita ei pidä soveltaa vuosilomalain, työaikalain ja työ-
ehtosopimusten mukaisiin työaikajoustoihin, jollei työaikapankkiso-
pimuksessa ole nimenomaisesti sovittu kyseisen jouston olevan työ-
aikapankin osatekijä. Tällaisia työaikajoustoja voivat olla muun muassa
vuosiloman säästäminen, ylityön korvaaminen vapaana ja lomarahen
vaihto vapaaksi.

Ohjeiden sitovuus

Näissä ohjeissa esitetyt työaikapankkeja ja niiden palkkahallinnollista
käsittelyä koskevat ohjeet ovat suosituksia. Ne oppilaitokset, jotka otta-
vat käyttöön työaikapankin, noudattavat tämän ohjeen määräyksiä.

Työaikapankkia koskevia määritelmiä

Työaikapankilla tarkoitetaan niitä oppilaitostasolla käyttöönotettuja työ- ja vapaa-ajan yhteensovitusjärjestelyjä, joilla työaikaa, ansaittuja vapaita tai vapaa-ajaksi muutettuja rahamääräisiä etuuksia voidaan sopimalla säästää tai lainata sekä yhdistää toisiinsa pitkäjänteisesti.

Työaikapankkitilillä tarkoitetaan työntekijäkohtaista tiliä tai muuta lueteloa, jolle säästettävä aika- ja palkkaerä kirjataan ja jonka saldosta pidettävä vapaa-aika vähennetään.

Saldolla tarkoitetaan pankin tilillä olevaa aikamäärää.

Pankkivapaalla (työaikapankkivapaalla, pankkivapaa-ajalla) tarkoitetaan työaikapankista pidettävää palkallista vapaa-aikaa.

Säästöillä tarkoitetaan aika- tai palkkaerän säästämistä työaikapankkiin.

Nostolla tarkoitetaan vapaa-ajan käyttämistä työaikapankista myös silloin, kun työaikaa lainataan työaikapankista.

Työaikapankin osatekijällä tarkoitetaan säästettäviä työaikoja ja vapaa-aikoja sekä vapaa-ajaksi muunnettua rahamääräisiä etuuksia. Osatekijöitä ovat mm. lisätyöt sekä vapaa-ajaksi muutetut työaikakorvaukset.

Rahakorvauksella tarkoitetaan työaikapankista nostettua palkkaa, jota vastaavaa vapaa-aikaa ei ole pidetty.

Jos työntekijä pitää esimerkiksi viikon työaikapankkivapaata (työaika 40h/vko) ja nostaa työaikapankista 60 tuntia vastaavan palkan, rahakorvaukseksi katsotaan 20 tunnin palkka. Niin ikään rahakorvauksena pidetään työaikapankista nostettua palkkaa silloin, kun työnantaja ei vapaan ajalta muusta syystä maksa palkkaa kuten esimerkiksi lomautusajalta.

Työaikapankkitilit ja työaikapankkiin siirrettävät erät

Riippumatta käytettävistä osatekijöistä työaikapankki muodostetaan aikaperusteiseksi, tuntimääräiseksi kokonaisuudeksi erotellen opetus- ja muun työn tunnit omiksi tileikseen. Säästettävät osatekijät merkitään palkka- ja työaikakirjanpitoon ja muutetaan tarvittaessa ajaksi sekä siirretään työaikapankkiin. Vastaavasti purettaessa yksilökohtaista työaikapankkia vähennetään käytettävää aikaa vastaava määrä työntekijän henkilökohtaisesta säästöstä.

Työnantajan on pidettävä työntekijäkohtaista työaikapankkitiliä. Tilille merkitään kaikki työaikapankkitapahtumat päivämäärineen. Tilin saldo osoittaa säästössä olevaa aikaa. Erylistä työaikapankkitiliä ei tarvitse pitää, jos edellä mainitut tiedot käyvät ilmi suoraan työaika- ja palkkakirjanpidosta.

Sopimusta laadittaessa on määriteltävä laskentasäännöt ja periaatteet, joilla pankkiin siirrettävät raha- ja aikamääräiset erät muutetaan säästettäväksi vapaa-ajaksi.

Työaikapankin säästöille ei ole asetettu enimmäismäärää. Sama koskee myös työaikapankkivelkaa. Enimmäismäärät arvioidaan ja sovitaan paikallisesti ennen järjestelmän käyttöönottoa.

Kirjaus työaikapankkiin merkitsee samalla yhteyden katkeamista osatekijän alkuperäisiin ansainta- ja korvaussääntöihin ja asianomainen osatekijä siirtyy työaikapankkia koskevien sääntöjen mukaan korvattavaksi.

Työaikapankkiin kerätään aikaa kumulatiivisesti. Säästettyjen erien käyttöjärjestystä ei seurata eikä eri erien käyttämiselle aseteta määräaikaa. Näin ollen osatekijöitä voidaan säästää työaikapankkiin usealta eri kalenterivuodelta.

Työaikapankin koko ja käyttö

Arvioitaessa työaikapankkijärjestelyn voimassaoloaikaa ja säästö- ja lainausmahdollisuuksien enimmäismääriä tulee oppilaitoskohtaisesti ottaa huomioon toiminnan luonne, henkilöstöressit ja henkilöstön tarpeet.

Ajanjakso, jonka aikana työaikapankkia yksilötasolla kerrytetään tai puretaan, sekä säästö- ja lainausmahdollisuuksien enimmäismäärien tarve tulee arvioida ja täsmentää oppilaitostasolla ennen järjestelyn käyttöönottoa.

Saatujen kokemusten ja muuttuneiden tarpeiden perusteella työaikapankkijärjestelmän sisältöä tulee voida muuttaa sopimalla. Tämä koskee esimerkiksi säästöjen enimmäismääriä ja vapaiden ajankohdista sopimista.

Työnantajalla on oikeus määrätä osatekijöiden siirrosta. Toisin sanoen työnantajan tulee hyväksyä osatekijän siirto työaikapankkiin. Niin ikään työnantajan tulee hyväksyä ajankohdat, jolloin työaikaa voidaan tehdä työaikapankkiin.

Työaikapankkijärjestelmästä sopiminen

Työaikapankkijärjestelmää käyttöönotettaessa on oppilaitoskohtaisesti sovittava jäljempänä kohdissa 1-13 todetuista seikoista. Sopimus on tehtävä kirjallisesti.

Työaikapankkijärjestelmän sisältöä ja periaatteita koskevissa oppilaitoskohtaisissa neuvotteluissa huomioon otettavia seikkoja:

1. Järjestelmän piiriin kuuluva henkilöstö

Työaikapankkijärjestelmä voi koskea koko henkilöstöä tai sen soveltamisala voi olla rajattu vain osaan henkilöstöstä. Rajauksilla ei tule kuitenkaan asettaa ketään perusteettomasti eriarvoiseen asemaan.

Työaikapankkijärjestelmän käyttö yksittäisen henkilön osalta perustuu vapaaehtoisuuteen.

2. Työntekijän liittyminen työaikapankkijärjestelmään

Työaikapankkijärjestelyjen, palkkahallinnon sekä palkka- ja työaikakirjanpidon kannalta on välttämätöntä tietää, ketkä kulloinkin ovat järjestelmän piirissä. Tämän vuoksi oppilaitoskohtaisissa neuvotteluissa on täsmennettävä menettelytavat, joilla yksittäisen henkilön mukanaolo järjestelmässä todetaan.

Yksittäisen työntekijän kuulumisen työaikapankkijärjestelmän piiriin tulee olla todennettavissa kirjallisesti, sähköisesti tai muulla todennettavissa olevalla tavalla. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että palkka- tai työaikapankkikirjanpitoon tulee merkintä, kuka kuuluu työaikapankkijärjestelmän piiriin ja mistä alkaen.

3. Työntekijän irtautuminen työaikapankkijärjestelmästä tai sen muuttaminen hänen osaltaan

Oppilaitoskohtaisesti on myös sovittava menettelytavoista, joita noudattaen järjestelmän soveltaminen yksilötasolla lakkaa henkilön työsuhteen jatkuessa. Mikäli se katsotaan tarpeelliseksi, voidaan oppilaitoksessa sopia ilmoitusajasta (esim. 1 kk), jonka puitteissa henkilö voi irtautua järjestelmän soveltamispiiristä. Tällöin on myös sovittava siitä, että säästetyt tai lainatut tunnit tasoitetaan työaikajärjestelyin 4 kk:n kuluessa, tai mikäli tämä ei ole mahdollista, säästetyt tai lainatut tunnit korvataan vastaavana rahasuorituksena.

Niissä tilanteissa, joissa henkilön työsuhde päättyy, vaikuttaa työaikapankkisaldojen(+/-) käyttöön vapaana säästö määrän ohella myös ennakotieto työsuhteen päättymisajankohdasta.

Tämän vuoksi on oppilaitoskohtaisiin sopimuksiin sisällytettävä vaihtoehto nollata työaikapankin saldo(+/-) myös rahana työsuhteen päättymisen yhteydessä, ellei saldoa ole voitu nollata vapaana tai työnä työsuhteen päättymiseen mennessä.

Jos yksittäisen työntekijän työtehtävissä tai palkkausperusteissa tapahtuu olennainen ja pysyvä muutos, työaikapankkijärjestely voidaan hänen osaltaan purkaa.

4. Työaikapankin osatekijät

Oppilaitoskohtaisesti on sovittava selkeästi työaikapankkijärjestelmässä kulloinkin käytössä olevista osatekijöistä.

Yhtenä työaikapankin merkittävänä osatekijänä on säännöllinen työaika:

- Työaika, joka on tehty työehtosopimuksen tavanomaista säännöllistä työaikaa pidentäen. Neuvotteluosapuolet ovat sopineet siitä, että työehtosopimuksessa sovittuja säännöllisen työajan enimmäismääristä voidaan poiketa työaikapankkijärjestelmää sovellettaessa.

Työaikapankin osatekijöinä voidaan käyttää myös seuraavia eriä:

- Lisätyön palkka
- Viikkolepokorvaus
- Sunnuntaityökorotus

5. Työajan siirtäminen työaikapankkiin ja vapaan pitäminen

Ennen kuin sovitaan työtuntien tekemisestä työaikapankkiin, on määriteltävä, onko kyse työnantajan kanssa sovitusta työstä, jossa työehtosopimuksen mukaista tavanomaista säännöllistä työaikaa pidentäen tehdään työaikaa pankkiin vai onko kyse työnantajan aloitteesta tehtävästä lisätyöstä.

Edellisessä kappaleessa todetulla tavalla tehdyt työtunnit siirretään työaikapankkiin yksinkertaisina tunteina tunti tunnista.

Ylityönä tehdyn työn työtunteja ei ole tarkoitettu siirrettäväksi työaikapankkiin. Näiden tuntien vapaaksi vaihtamisesta on sovittu työehtosopimuksen 17 §:n 3. kohdassa.

Työaikapankkivapaata pidettäessä tarkoittaa yhden työaikapankkitunnin vähentäminen saldosta yhden tunnin palkallista vapautusta työstä ottaen kuitenkin huomioon jäljempänä kohdassa 8 on todetut laskentaohjeet.

6. Opetustuntien ja muun työn tuntien merkitseminen työaikapankkitilillä

Tanssinopettajien työehtosopimuksen 10 §:n 1. ja 2. kohtien mukaiset opetustunnit kertyvät työaikapankkiin koodilla A.

Työehtosopimuksen 10 §:n 4. kohdan ja 13 §:n mukainen muu työ on 37,5 viikkotyötunnin mukaista työaikaa, joka kertyy työaikapankkiin koodilla B.

Opetustunti merkitään työaikapankkitilille koodilla A

Muu työ merkitään työaikapankkitilille koodilla B

Muu työ voidaan oppilaitoskohtaisesti tarvittaessa jakaa kahteen osaan työn vaativuuden mukaan, esim. muu työ ja vaativa muu työ. Tällöin myös vaativan muun työn tuntikerroin sovitaan oppilaitoskohtaisesti. Vaativan muun työn tunnit siirretään työaikapankkiin sovitun kertoimen mukaisesti laskettuina yksinkertaisina tunteina.

7. Työaikapankin saldojen nollaus

Työaikapankkien työaikasaldojen nollausta ei ole rajattu työehtosopimuksessa todettuun lukuvuosi-kohtaiseen 44 viikon pituiseen ajanjaksoon, jolloin on mahdollista kerätä työaikapankkiin työaikasaldoa käytettäväksi seuraavan lukuvuoden aikana.

Jos työntekijän työsuhteen päättyessä ei ole voitu nollata työaikapankkitilin saldoa antamalla vapautusta työstä, maksetaan korvaamatta olevilta tunneilta yksinkertaisen tuntipalkan suuruinen korvaus.

8. Vapaiden ajalta maksettavien ansioiden määräytyminen

Työaikapankkiin perustuvia vapaita pidettäessä määräytyy vapaan ajalta suoritettava palkka vapaan pitämisaikakohtana voimassa olevan palkan mukaisesti.

Vapaan ajalta maksettava palkka määräytyy työehtosopimuksen mukaan.

Opetustunnit maksetaan työaikapankista opetustunteina käyttäen koodilla A olevia pankkitunteja. Opetustuntien saldon nollautuessa, käytetään muun työn tuntisaldoa eli koodilla B olevia pankkitunteja. Jos opetustuntien saldo (koodi A) ei riitä kattamaan opetusviikon työaika, otetaan käyttöön muun työn tuntisaldo (koodi B). Käytettäessä eri koodiryhmissä olevia työaikapankkitunteja toisen koodiryhmän piirissä olevan työajan vapaaksi vaihtamiseen on laskennassa huomioitava työehtosopimuksen 10 §:n 2. ja 4. kohdissa todetut periaatteet.

9. Palkan maksuajankohta pankkivapaan ajalta

Pankkivapaa-ajan palkka maksetaan palkkavuoden tavanomaisena palkanmaksupäivänä. Työaikapankin saldo erääntyy kokonaisuudessaan maksettavaksi viimeistään työsuhteen päättyessä lopputilin yhteydessä tai työaikapankkia koskevan sopimuksen päättyessä, jollei maksuajan kohdasta tai tavasta ole toisin sovittu.

10. Luontoisedut ja henkilökuntaedut pankkivapaan ajalta

Luontoisedut ovat osa työntekijän palkkaa ja ne ovat pankkivapaan aikana työntekijän käytettävissä.

Henkilökuntaedut ovat työntekijän käytettävissä pankkivapaata pidettäessä.

11. Vapaiden pitäminen

Lähtökohtana työaikapankkijärjestelmissä on työn ja vapaa-ajan mahdollisimman hyvä yhteensovittaminen työyhteisön toiminnallisten ja työntekijän yksilöllisten tarpeiden kanssa, ottaen huomioon oppilaitoksen työtilanne ja henkilöstöresurssit. Tähän järjestelyyn pitkäjänteisyys antaa lisää mahdollisuuksia.

Järjestelmästä oppilaitoksissa sovittaessa on samalla sovittava myös säästämisen ja käytön periaatteista sekä menettelytavoista, joita noudattaen yksittäisten, mahdollisesti hyvinkin erimittaisten vapaiden pitämisen ajankohdasta sovitaan työnantajan edustajan ja työntekijän kesken. Mikäli ajankohdasta ei päästä sopimukseen työnantajan ja työntekijän kesken, sovelletaan menettelytapoja, joita noudattaen järjestelmän soveltaminen yksilötasolla lakkaa henkilön työsuhteen jatkuessa.

Oppilaitoksissa on syytä myös harkita, onko tarvetta sopia periaatteista, joiden mukaan pääsääntöisesti vapaana annettavat työaikapankkikertymät voidaan nollata tai korvata myös rahana, esimerkiksi työtehtävien tai palkkaperusteiden olennaisesti muuttuessa.

12. Vapaiden luonne ja yhteensovittaminen muiden poissaoloperusteiden kanssa

Työaikapankkivapaat eivät muuta työsuhteessa noudatettavia ehtoja. Tämän vuoksi työaikapankkivapaat kerryttävät normaalisti työsuhteen perusteella kertyviä etuisuuksia.

Tuntitiliä käytettäessä pankin saldoa vähentäviksi tunneiksi luetaan ne tunnit, jotka muutoin olisivat olleet säännölliseen työaikaan laskettavia tunteja.

Työehtosopimusten soveltamisen osalta neuvotteluosapuolet toteavat, että työaikapankkivapaat ovat työssäolon veroista aikaa vuosilomaoikeutta laskettaessa samoin kuin määriteltäessä oikeutta lisä- ja ylityökorvauksiin.

Oppilaitoskohtaisesti on syytä sopia menettelyistä, joita noudatetaan, jos henkilö on työaikapankkijärjestelmään perustuvan vapaan aikana työkyvytön tai muusta syystä estynyt työnteosta. Tilanteissa noudatetaan ns. aikaprioriteettiperiaatetta, ellei oppilaitoskohtaisesti ole muuta sovittu.

Työaikapankkivapaata ei tule sopia päällekkäin muun ennalta tiedossa olevan palkallisen vapaan kanssa. Tällaisia palkallisia vapaita voivat olla vuosiloma sekä äitiys- ja isyysvapaa. Työntekijä voi varhentaa äitiys- ja isyysvapaan ajankohtaa ja näissä tilanteissa suositellaan sovittavaksi, että etukäteen sovitut pankkivapaapäivät siirtyvät.

13. Laskelma työaikapankin saldosta (tiliote)

Työntekijälle annetaan laskelma työaikapankin saldosta ja siinä tapah-
tuneista muutoksista. Laskelma voidaan antaa mm. seuraavilla tavoilla:

- tiedot voidaan merkitä erillisinä erinä palkkalaskelmalle
- tiedot voidaan merkitä erilliseen tiliotteeseen tai
- tiedot voivat olla ajantasaisesti katsottavissa esim. tietojärjestelmästä.

Laskelma tai tiliote voidaan antaa palkkakausittain, tilin saldon muuttuessa tai vähintään kerran vuodessa viimeistään kalenterivuoden tai tilikauden päättyessä. Laskelma tulee antaa aina työntekijän sitä pyytäessä.

14. Pankkivapaa-ajan palkasta maksettavat vakuutusmaksut

Kun työaikapankista nostetaan palkallista vapaa-aikaa, pidetty pankkivapaa vähennetään työaikapankin saldosta. Työaikapankista nostettu vapaa-aika ei kohdistu mihinkään yksittäiseen alkuperäiseen osatekijään. Näin ollen pankkivapaa-ajalta maksettava palkka on aina samanlaatuista palkkaa, josta maksetaan seuraavat sosiaalivakuutusmaksut:

- työnantajan sosiaaliturvamaksu;
- työeläkevakuutusmaksu;
- tapaturmavakuutusmaksu;
- työttömyysvakuutusmaksu;
- ryhmähenkivakuutusmaksu.

Työnantajan on myös perittävä palkasta:

- työntekijän eläkevakuutusmaksu;

- palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu;
- ay-jäsenmaksu, jos työnantaja sen työntekijän palkasta muutoinkin perii.

15. Järjestelmän muuttaminen tai lakkauttaminen

Oppilaitoskohtaisesti sovittava työaikapankkijärjestelmä ja sen ylläpito perustuvat sopimukseen, minkä mukaisesti työaikapankkijärjestelmän sisältöä voidaan aina myös muuttaa sopimalla tämän ohjeen määräysten puitteissa.

Järjestelmän lakkauttamiselta ei edellytetä erityisiä perusteita. Mikäli jompikumpi oppilaitoskohtaisen sopimuksen osapuoli haluaa lakkauttaa työaikapankkijärjestelmän soveltamisen, on lakkaamisen ajankohdasta ilmoitettava vähintään 3 kuukautta ennen tarkoitettua ajankohtaa. Mikäli työaikapankkiin kertynyttä saldoa(+/-) ei voida nollata vapaana tai työnä viimeistään 3 kuukauden kuluessa työaikapankin lakkaamisesta, nollataan saldo(+/-) rahakorvauksena.

Mahdollisten erimielisyyksien ratkaisemisessa noudatetaan tämän työehtosopimuksen mukaista erimielisyyksien neuvottelumenettelyä.